

זבובי מות יבאיש שמן רוקח

הנה מצינו שהכתוב הקיש יראת ה' לבקשת הכסף והמטמונים. אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה או תבין יראת ה' (משלי ב. ד). הרי נראה מזה יסוד, כי עלינו ללמוד דרכי יראת ה' דרכי הרוחניות, מדרכי מילי דעלמא. עניני הגשמיות.

והנה בדברים גשמיים לא מצינו כלל ענין של "חסידות וצדקות", כל עניניהם ודרכיהם ומהלכיהם, הכל הם דברים מוכרחים וטבעיים. בדברים גשמיים רואים אנו ענין של טהרה, ענין של זיכרון, לזכך ולטהר דברים. ופשוט ככל שהוא ענין מוכרח, ובלתו אי אפשר, וכל המרבה בזה הרי זה משובח. עד שבעת האהרונה בידעם ע"י כלים מכלים שונים שנמצאו כע"י סיבת איזונין באות כל המחלות, וכל מיני ההתדבקויות מכל מיני "הבאצילען", נעשה ענין הזיכרון להכרח כ"כ גדול, עד שלא יגשו לאכול כיום דבר עד שיוכחו אותם ויטהרום מכל וכל, וישגם לשם כך בתים ביחודים, הנקראים "לאבארטאריום", וכ"כ מוכנים, רק לתכלית הזאת, לטהר ולנקות ולזכך בתכלית הזיכרון, עד שיצא הדבר נקי וזך לגמרי מבלי שום סיג ופסולת ודבר המזיק.

והנה לא תחא כהנה כפוגדקיה; אם בדברים גשמיים כך מוכרח ענין הטהרה, מה כבר ברוחניות, איזה זיכרון וטהרה צריך לרוחניות. והאמת כן הוא. שעד"ו ממש, עלינו להבין שגם ברוחניות ישנו ענין של טהרה, לנקות ולצדף ולזכך חכמה מכל סיג ופסולת וכל דבר המזיק, ובכלתי זאת אי אפשר להגיש הדברים אל פיהו.

ונראה נא יסוד זה ממקראות מפורשות. מצינו על משרע"ה שו' ימים סירב ולא רצה ללכת בשליחותו של מקום להוציא את בני-ממצרים. והנה אף שהציע לפניו הקב"ה רב טוב כ"כ יצ"מ, וגם קבלת התורה הראה לו כמוש"כ (שמות ג. יב) "בהוציאך את העם תעבדון את הא' על ההר הזה", ומסתמא גם עלותו למרום הראה לו והראה לו שכן פרנסי ישראל כמו שאחז"ל, ובכ"ז לא רצה לקבל, עד שקיבל עונש גדול ע"ו, עד ויחר אף ה', והמתבאר מתוך דברי הרמב"ם (שם ד. יג). יצ"מ תחומא שומר כן, שכ"ז ה' מפני שהאיש משה עניו מאד, וחשב שזהו נגיעה בכבוד אהרן, שאהרן אחיו גדול ממנו. והו' חשש גאוה, והענין נפלא מאד, לו יהא שיש בזה איזה חשש של הפסד, איזה חשש

כב

תורת המשקל במצות

הנה מצינו בחז"ל כמה שנתאוה ונכסף משרע"ה למצות, וז"ל הרמב"ם בפ"י דאבות פ"ד על והו' רץ ל"מצוה קלה כחמורה, שמצינו במשרע"ה שהבדיל שלש ערים שבבער הירדן, אף שאינו קלשות עד שיובדלו השלש אחרות שבא"י, ואחז"ל ע"ז יודע ה' משרע"ה שאין קוליות עד שיובדלו השלש שבא"י, ואמנם הבדיל אלו מפני שאמר הואיל ובאה מצוה לידי אקיימנה, ואם כיוצא בזה במשרע"ה משיג האמיתות, שלם שבשלמים, נכסף להוסיף חצי מצות עשה על כל מעלתו ושלימותה, א"צ לומר שיעשו מי שנצטרעה נפשם והחוק צרעתה וקדמה, עכ"ל, וכן אמרו חז"ל (ילקוט קהלת ה) שהקרא אהב כסף לא ישבע כסף על משרע"ה נאמר, שלא שבע ממצות, וכן אמרו (שם משלי י) חכם לב יקח מצות, זה משרע"ה שכל ישראל נפנו לכסף והנה התעסק בעצמות יוסף הצדיק, והנה ראה זה פלא, מה שמצינו במשרע"ה ענין נפלא בזה להיפוך, הוא שנתאוה כ"כ למצות, ואפילו לחצי מצוה, מ"מ בשעת שנצטוו מפי

ס

ואחרי כל זה מהי הפליאה בעינינו מה שסירב משרע"ה כ"כ לקבל שליחותו, אחרי שנתבאר גורל הסכנה הכרוכה במצוה שיש בה אף רק איזה צל ושייכות, נט"י קלה שבקלה, דקה שבדקה, לענין של "רצון" ו"חומר" ע"ד שצריך למשוך את ידו הימנה לגמרי, הן אמת הוא שהי' משרע"ה מחבב מצות הכי גדול, ומתגעגע אף לחצי מצוה, ובכל זאת, אף בבוא לידו מצוה גדולה כו' שאין למעלה הימנה, פדיון שבויים של הכלל ישראל וכ"ו, וכ"ו, אכן מכיון שהי' חושש ומתירא שמא יתערב בזה אף צל ומחוי דמחוי של איזה משהו שייכות לשררה וכבוד, ל"רצון",

מדרגת האדם

תקן המדות

משה ענין מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, וכאשר שלח לו ה' למצרים, אמר לו, "שלח נא ביד תשלח", וביאר הרמב"ם, כי אמר בזה, כי אין אדם בעולם שלא יהיה הגון יותר מסנו לשליחותו, נפלא סדרנתו מאד, עד כמה היה נוקב ויורד התרונותו על חסרונו, ורצונו היה להוסיף מאד לתקנו, והיה מאלל בו הרעיון הזה כל כחות מחשבתו וכל תשוקות לבו, והתפעל מסנו כמדה כ"כ מרובה, עד שהשיג החששות והפעולות לגמרי, ולא נמצאה בו המציאות שפירעו הפעולות הרגשת החסרונות, כי הגיע בהרגשת החסרון כאילו לא היה לו מעלה במציאות, כמו שמצוי בנו בהרגשת חסרון החסר, כמו פציעת האצבע, אשר הרגשת כאבו נוזל מסנו הרגשותיו מכל גופו ואבריו, ולא יעריך באותו זמן מה ערך יש בהסרון וכאב כאבר פרטי, נגד שלימות גופו ואבריו בכללו, אלא כל הרגשותיו מתקבצים

ש' גאוה באיזה אופן שהוא, אבל הרי עליו לחשב השכר שיש בוה, רב טוב בלתי תכלית, ואיך מניחים ריוח כ"כ גדול מפני איזה חשש כל דהו, ובה ה' הסירוב כ"כ? וזהו פליאה עצומה לכאורה. והנה אם אנו רוצים לשמוע פתרון על החידה הסתומה הזאת, נשאל נא את פי החכמים העוסקים בבחי' ה"לאבארטאריום", בענין ה"קריסטאליזאציע", והם יתרוצו לנו השאלה הזאת במילים אחדים, הם יאמרו: אם אין הדבר מטוהר ומוזכך כל צרכו, אם עוד יש בו פסולת, אצ"פ שיש בו חלקים טובים אינו כלום. סוף סוף הכל יושחת ויאבד, ויכול אתה להשליכו התצוה, יסוד הדברים הוא, רוחניות צריכה להיות צח מצוחצח, בתכלית הזיכרון והטהרה, נקי מכל סיג ופסולת, צרופה וזוקקה בתכלית הצירוף והזיקוק, ואם יהי' איזה משהו בלתי מוזכך, מעורב בו פסולת כל דהו, אף שיש "מי יודע מה", איזה גדלות, אינו שוה כלום. והכל אינו אלא להשפיעו החוצה, ומפני שסוף סוף המשחר-פסולת, הלוואה היא תשחית ותקלקל ותאבד את הכל, ומהכל יתהוה לא-כלום.

וזהו מה שאמר הכתוב (קהלת י. א) "זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח", חבית מלאה שמן רוקח, אכן אם נמצא בה זבוב אחת מתה, היא מעלה סרחון כ"כ, מקלקלת ומשחחת את כל החבית, עד שמכל השמן רוקח נעשה סרחון, חז"ל מוכנים "שמן רוקח" על צדיקים גדולים, ואף שהשמן הוא שמן רוקח, טהור בתכלית, אכן אם יש שם זבובי מות, איזה שמץ של פסולת — יבאיש את הכל, והנה הבלתי מבין, כשרואה הזבוב נופל בשמן אינו משים לב לזה, ומשום שעדיין אינו מורשש כלום בהשמן רוקח, והוא אינו יודע מה שהזבובי-מות יוכל לפעל בהשמן, ורק לבסוף כשמתגלה לכל, ואי אפשר להתקרב אל השמן, או הוא עומד ומתמה על הדבר, אבל המבין, הוא, מיד כשרואה הזבובי-מות בהשמן רוקח יודע שהכל עומד לאיבוד, וכל השמן רוקח אינו שוה כלום בעיניו. ומהי הפליאה לפיכך על משרע"ה שסירב כ"כ, אחר שידע מיסוד זה, ואם רק חשש שמא יש בזה איזה שמץ כל דהו של פסולת — פגיעה בכבוד אהרן אחיו, (ופשוט הדבר שרק במדת ענוה של משרע"ה הרגיש שיש בזה איזה פגיעה בכבוד אהרן אחיו) ידע כבר איזה סכנה לכרכה בכלל הדבר, שסוף סוף יושחת ויתקלקל הכל לגמרי, ולא רצה לקבל בשום אופן, עד שאמר לו הקב"ה "וראך ושמת בלבב" (שמות ד. יד) — שאין שום חשש, הדבר מטוהר ומוזכך לגמרי בתכלית הזיכרון, ואז קבל.

ה' לילך בשליחותו ולגאול את הכלל ישראל ממצרים, היש לך עוד מצוה גדולה ורבה כזו, מצות פדיון שבויים של כלל ישראל, — הרי אין יכולים לציייר מה זה מצות פדיון שבויים של יחיד, הלא אדם אשר אירע לו פעם אחת בחייו לעשות מצוה כזו (עיין בהקדמה לדח"ר כ"א) היא לו לעונג תמיד אף בזכרו את זה, והוא מתגאה ומתהיקר בזה תמיד, ומה זה מצות פדיון שבויים של כל הכלל ישראל — ומלבד זה הלא ידע מכל העתיד הכרוך בעקבי הגאולה, מתן תורה, א"י, וכל העתיד לבא, ומ"מ סירב כ"כ הרבה וברח, מזה, ממצוה כזו, ולא רצה לקבל בשום אופן, רק אחרי משא ומתן של ז' ימים, כמו שאמרו חז"ל, ואחרי הויתור אף ה', עד שאמר לו וראך ושמת בלבב, ואף שהרמב"ם ז"ל (שמות ד. יג) כתב שהטעם הוא מפני שלא רצה לפגוע בכבוד אהרן אחיו, אבל כ"ז אינו מספיק, שהרי הוא נצטוו, ומה שיך למסור הדבר לאחר ולומר "שלח נא ביד תשלח".

משך ידו מכל הטוב בלתי סוף שהי' כרוך בוה, שאחרי כל זה אינה אלא קטנה, והניח זה לאחרים, באמרו "שלח נא ביד תשלח", וחשב שאפשר לה ליעשות ע"י אחרים, ע"י אהרן אחיו, ויוצא לנו מזה הלכתא רבבתא למעשה, שאם האדם יכול לחשוך בעצמו שיש כמעשה שלו איזה חשש תערובות כל דהו של רצון, ואפשר לה להמצוה ליעשות ע"י אחרים, אף שרוך בה, בהמצוה, כל מיני טוב וכ"ו, וכ"ו, מ"מ יניח הכל לאחרים והוא ימשוך ידו הימנה, וע"ז נאמר פס' מעגל רגליך.

כן הגיע משה רבנו ביכלתו להרגיש חסרונו עד שהרגשת כל שחוא מן חסרון, אשר אין אדם צדיק בארץ אשר יהיה נקי מכל וכל מסנה, הגיעתו להתפעלות כל כך מרובה, עד שלא הרגיש מעלותיו כלום, ולא נמצאו אצלו הסעלות גם באופן שיגרעו ברושם משהו רק מן הדק סהרגשת חסרונו, וכיון שכל היום הרגיש חסרונו והיה להוט לתקנו, והמעלות התפשטו מסנו לגמרי, ולא ידע מהם כלל, לכן כאשר שלח לו הש"ת למצרים להוציא את ישראל אמר "שלח נא ביד תשלח", וכל מי שתשלח הוא יותר מסוגל מסני, כי הוא מדר את כולם כמדה יותר גדולה ממנו, והכריע את משקלו של כל אדם בעת ששקל אותו בדעתו לעומתו, יען כי מדת הגדלות היתה מופשטת מסנו לגמרי, והיו פועלים הרגשותיו עליו רק להרגיש חסרונו, ועל זולתו היה פונה תמיד להרגיש מעלתו, כי אם ירגיש חסרון על חבירו זה גופא הוא חסרון אצלו, כי חסר לו העין טובה ועל חסרונו היה

